

ANDRZEJ
SAPKOWSKI

TRILOGIA HUSITĂ • CARTEA I

TURNUL
NEBUNILOR

Traducere din limba poloneză și note de

ANCA IRINA IONESCU

ARMADA

Coperta: Adnan VASILE
Prelucrare copertă: Alexandru CSUKOR
Redactor-șef: Marian COMAN
Redactor: Roxana POPESCU
Tehnoredactor: Magda BITAY
Lector: Marilena VASILE

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
SAPKOWSKI, ANDRZEJ

Turnul Nebunilor / Andrzej Sapkowski ; trad. din lb. poloneză: Anca Irina Ionescu. -
București: Nemira Publishing House, 2022
ISBN 978-606-43-1275-4

I. Ionescu, Anca Irina (trad.)

821.162.1

Andrzej Sapkowski

NARRENTURM

Copyright © by Andrzej Sapkowski, 2002

Published by arrangement with Patricia Pasqualini Literary Agency.

© ARMADA, 2022

ARMADA este un imprint al Grupului editorial **NEMIRA**

Tiparul executat de ARTPRINT SRL.

Tel: 0723.13.05.02, e-mail: office@artprint.ro

Orice reproducere, totală sau parțială,
a acestei lucrări și închirierea acestei cărți
fără acordul scris al editorului sunt strict interzise
și se pedepsesc conform Legii dreptului de autor.

ISBN 978-606-43-1275-4

Notă asupra ediției

In versiunea românească am redat numele personajelor, altele decât cele poloneze, cu ortografia din limbile respective; la fel și în cazul denumirilor de localități, pentru care am preferat denumirea actuală, pentru a fi mai ușor de recunoscut de către cititor.

Reguli de pronunție

Pentru a ușura pronunțarea numelor proprii poloneze din text, dăm în continuare echivalentele simplificate ale literelor poloneze specifice. Cele care nu figurează în lista de mai jos se pronunță la fel ca în limba română:

- ą = oⁿ (nazal)
- ę = eⁿ (nazal)
- c = ț
- j = i nesilabic
- ł, ó = u
- ń = nⁱ (înmuiat)
- cz, ci, ć = ci/ce
- rz, zi, ź, ż = j
- sz, si, ś = ș
- y = î

ch = h

dź, dż = ge, gi

Iată câteva exemple: Wrocław se va pronunța Vroțuav, Strzegom – Stjegom, Ziębica – Jienbița, Dzierzka – Gierjka, Wojciech – Voicieh, Szarlej – Șarlei.

Ținem să ne exprimăm recunoștință pentru ajutorul inestimabil acordat de către Ovidiu Achim pentru rezolvarea tuturor problemelor spinoase puse de traducerea fragmentelor scrise în limba latină în original.

ANCA IRINA IONESCU

Prolog

In Anul Domnului 1420 nu a venit sfârșitul lumii. Deși multe semne prevesteau că va veni. Nu s-au adeverit prevestirile sumbre ale chiliaștilor care preziceau venirea sfârșitului lumii destul de precis – exact în anul 1420, luna februarie, luni, după Sfânta Scolastica. Dar ce să-i faci – a trecut luni, a venit marți, după ea miercuri – și nimic. Nu au venit Zilele Pedepsirii și ale Răzbunării, care premerg venirii Împărăției lui Dumnezeu. Deși s-au împlinit o mie de ani, Satana nu a fost eliberat din închisoarea lui și nu a ieșit ca să ademenească popoarele din cele patru colțuri ale pământului. Nu au pierit toți păcătoșii și potrivnicii lui Dumnezeu de sabie, de foc, de foame, de grindină, de colții bestiiilor, de acele scorpionilor și de veninul șerpiilor. În zadar au așteptat credincioșii venirea lui Mesia pe Tabor, pe Muntele Mielului, Horeb, Sion și Muntele Măslinilor, în zadar au așteptat a doua venire a lui Hristos *quinque civitates*, cele „cinci orașe“ alese prevestite în prorocirea lui Isaia, considerate a fi Pilzno, Klatovy, Louny, Slany și Žatec. Sfârșitul lumii nu a venit. Lumea nu a pierit și nu a ars până în temelii. Cel puțin, nu toată.

Dar nu a fost deloc plictisitor.

Iată, această supă este excelentă. Groasă, condimentată și dreașă din belșug. De mult nu am mai mâncat una ca asta. Vă mulțumesc, preacinstiți domni, pentru tratație, îți mulțumesc și ție,

cârciumăreaso. Întrebați dacă nu refuz o bere? Nu. Nu prea cred. Dacă permiteți, cu plăcere. *Comedamus tandem, et bibamus, cras enim moriemur.*¹

Nu a venit sfârșitul lumii în 1420, nici un an mai târziu, nici peste doi, nici peste trei și nici chiar peste patru ani. Lucrurile și-au urmat, ca să mă exprim așa, cursul lor firesc. S-au înmulțit molimele, a bântuit *mors nigra*², s-a răspândit foametea. Aproapele îl omora și îl jefuia pe aproapele său, râvnea la femeia lui și, în general, îi era ca un lup. Mereu se punea la cale câte un mic pogrom împotriva evreilor și se înălța un rug pentru eretici. Și din nou, scheletele țopăiau în salturi încântătoare prin cimitire, moartea cu coasa hoinărea prin lume, demonul se strecura noaptea printre mădularele tremurânde ale fecioarelor, strigoaica se așeza pe grumazul călărețului singuratic în pustietate. Diavolul se amesteca evident în treburile zilnice și se foia printre oameni *tamquam leo rugiens*, „ca un leu care răcnește“, căutându-și prada.

Au murit atunci mulți oameni slăviți. Ha, desigur, s-au și născut mulți, dar așa se întâmplă în mod ciudat că data nașterii nu se consemnează în cronică și, din cauza holerei, nimeni nu-și mai amintește de ea, poate cu excepția mamelor și a acelor cazuri în care nou-născutul a avut două capete sau cel puțin două scule. Dar când moare, ha, asta e o dată sigură, parcă cioplită în piatră.

Așadar, în anul 1421, în luna de după Duminica Floriilor, ajungând la venerabila vârstă de șaiszeci de ani, a murit la Opole Jan *apellatus*³ Kropidło, prinț din sângele Piaștilor și *episcopus wloclaviensis*, „episcopul celor din Włocławek“. Înainte de moarte, a făcut o donație pentru orașul Opole în valoare de șase sute de grivne. Se spune că o parte din această sumă a mers ca ultimă voință a răposatului la vestitul bordel din Opole „La Kundzia cea Roșie“. De serviciile acestui stabiliment, situat chiar în spatele

¹ „Să mâncăm și să bem așadar, căci mâine vom muri.“, în lb. latină, în original (n. red.).

² „Moartea neagră“, adică ciuma (n. red.).

³ „Cel poreclit“, în lb. latină, în original (n. red.).

mănăstirii fraților minoriți, episcopul petrecăreț a beneficiat până la moarte – chiar dacă la sfârșitul vieții numai în calitate de observator.

În timpul verii – nu-mi amintesc data exactă –, în anul 1422, a murit la Vincennes regele englez Henric al V-lea, învingătorul de la Azincourt. După numai două luni, a murit și regele Franței, Carol al VI-lea, care de cinci ani nu mai era în toate mințile. Coroana a fost revendicată de fiul nebunului, delfinul Carol. Dar englezii nu i-au recunoscut dreptul. Căci însăși mama delfinului, regina Isabeau de Bavaria, declarase de mult că este bastard, conceput la o oarecare depărtare de patul matrimonial și cu un bărbat întreg la minte. Dar întrucât bastarzii nu moștenesc tronul, monarh și stăpân de drept al Franței a devenit un englez, fiul lui Henric al V-lea, micuțul Henric, care nu avea decât nouă luni. Iar regent în Franța a devenit unchiul său, John Lancaster, duce de Bedford. Împreună cu burgunzii, acesta stăpânea nordul Franței, inclusiv Parisul, iar partea de sud o dețineau delfinul Carol și familia Armagnac. Iar câinii urlau printre cadavrele de pe câmpurile de luptă pe care se confruntau cele două tabere.

Apoi în 1423, de Rusalii, a murit în castelul Peniscola, nu departe de Valencia, Pedro de Luna, antipapa din Avignon, excomunicat pentru schismă, care se intitulase până la moarte Benedict al XIII-lea, în pofida hotărârilor celor două concilii.

Printre alții care au murit tot în acei ani și de care îmi amintesc au fost Ernest, supranumit Cel de Fier, duce de Stiria, Carintia, Carniola, Istria și Triest. A murit Jan Raciborski, duce din sângele Piaștilor și al Premislizilor totodată. A murit tânărul Venceslav, *dux Lubiniensis*, a murit ducele Henric, împreună cu fratele Jan, domn de Ziębice. A murit în străinătate Henric *dictus* Rumpoldus, duce de Glogow și guvernator al Luzaciei Superioare. A murit Mikołaj Traęba, arhiepiscop de Gniezno, bărbat venerabil și înțelept. La Malbork a murit Michal Kűchmeister, mare maestru al Ordinului Preasfintei Fecioare Maria. A murit și Jakub Pęczak, numit Ryba, morar de lângă Bytom. Ha, trebuie să recunoaștem că acesta este mai puțin slăvit și renumit decât cei mai

sus-menționați, dar față de ei are avantajul că l-am cunoscut personal, ba chiar am și băut cu el. Iar cu cei menționați mai sus cumva nu s-a nimerit.

S-au întâmplat pe atunci și evenimente importante în cultură. Bernardino din Sienna ținea predici inspirate, predicau Jan Kanty și Ioan de Capistrano, predau învățăături Jan Gerson și Paweł Włodkowicz, își scriau învățăturile Christine de Pisan și Tomas Hemerken à Kempis. Își scria preafrumoasa cronică Wawrzyniec din Brzezowa. Pictau icoane Andrei Rubliov, pictau Tommaso Masaccio și Robert Campin. Jan van Eyck, pictorul regelui Ioan de Bavaria, crea pentru Catedrala Sfântul Bavo din Gent *Adorația Mielului mistic*, un poliptic foarte frumos care împodobește acum capela lui Jodocus Vyd. La Florența, maestrul Pippo Brunelleschi termina construcția minunatei cupole de deasupra celor patru nave ale Domului Santa Maria del Fiore. Și nici noi, în Silezia, nu eram mai prejos; la noi, în orașul Nysa, Piotr din Frankenstein termina construcția foarte impunătoare a Bisericii Sfântul Iacob. Nu este departe de aici, de la Milicz, cine nu a fost și nu a văzut-o are ocazia să meargă și să o vadă.

În același an 1422, chiar de Lăsata Secului, în Lida, și-a sărbătorit cu mare pompă nunta bătrânul lituanian, regele polonez Jogajła, care s-a însurat cu Sofia de Halshany, o fecioară înfloritoare și tinerică de șaptesprezece ani, pe atunci mai tânără decât el cu jumătate din vârsta lui. Și după cum se spunea, fecioara aceea era mai vestită prin farmec decât prin obiceiuri. Ei, păi și necazuri au fost multe după aceea din această cauză. Iar Jogajła, ca și când ar fi uitat cu desăvârșire cum trebuie să te bucuri de o soție tânără, a pornit curând împotriva domnilor prusaci, adică a teutonilor. Iar în felul acesta, noul domn Paul din Rusdorf, mare maestru al ordinului după Kűchmeister, a fost nevoit să facă cunoștință în mod dur cu armata poloneză imediat după ce a preluat funcția. Cum a fost acolo, în dormitorul Sofiei, nu are rost să cercetăm, dar ca să le vină de hac teutonilor, Jogajła era încă destul de sprinten.

Și în regatul Cehiei se petreceau pe atunci lucruri însemnate. Era agitație mare, multă vărsare de sânge și război neîncetat. De

altfel, nu e cazul să vorbesc despre asta. Mai degrabă să-l iertăm pe bunic, cinstiți domni, dar frica este un lucru omenesc, și s-a mai întâmplat să o încasez peste ceafă pentru un cuvânt neglijent. Pe hainele voastre, domnilor, văd orașul Nałeczze și văd și Habadanki, iar pe ale voastre, nobili cehi, cocoșii domnilor din Dobrá Voda și săgețile cavalerilor din Strakonice... Iar la Domnia Voastră, bărbatul lui Marte, Zettritz, observ un cap de zimbru pe blazon. Iar tablele voastre de șah înclinate și grifonii, domnule cavaler, nici măcar nu pot să-i localizez. Nu se poate exclude faptul că dumneata, frate din Ordinul Sfântului Francisc, ne vei pârî la Sfântul Oficiu, iar că voi, frați ai Sfântului Dominic, ne veți pârî e lucru sigur. Așadar să fiți chiar voi atenți că într-o asemenea companie internațională și diversă nu vorbesc despre chestiunile cehe, pentru că nu știu cine de aici este de partea lui Albrecht și cine de partea regelui și a prințului polonez. Cine ține cu Hynek Ptáček din Pirkstein și cu Jan Kolda din Žampach. Cine este susținător al comisului Spytek din Melsztyn și cine este partizan al episcopului din Oleśnica. Nu mi-e deloc dor de o bătaie, totuși știu că am s-o încasez, pentru că am mai încasat-o de câteva ori. Cum așa, mă întrebați? Păi uite așa: dacă spun că în vremurile despre care povestesc vitejii husiți cehi i-au bătut zdravăn pe nemți și au făcut praf și pulbere trei cruciade ale papei una după alta, o să vedeți cum am s-o încasez în cap de la unii. Iar dacă spun că atunci, în bătăliile de la Vitkov, Vyšehrad, Žatec și Německý Brod, ereticii i-au învins pe cruciați cu ajutorul diavolului, o să mă snopească ceilalți. De aceea prefer să tac, iar, dacă spun ceva, o voi face cu imparțialitatea povestitorului – voi relata așa cum se spune, *sine ira et studio*¹, pe scurt, rece, la obiect și fără să adaug niciun comentariu de la mine.

Și atunci voi spune pe scurt: în toamna anului 1420, regele polonez Jogajla a refuzat coroana cehă, pe care i-au oferit-o husiții. Cei din Cracovia s-au gândit că va vrea să primească această coroană lituanianul *dux* Witold, care întotdeauna dorise să se

¹ „Fără ură și părtinire“, în lb. latină, în original (n. red.).

încoroneze. Dar ca să nu-i irite prea mult pe regele roman Sigismund și nici pe papă, l-au trimis în Cehia pe vărul lui Witold, Zygmunt Korybutowicz, fiul lui Korybut. Korybutowicz, în fruntea unei armate de cinci mii de cavaleri polonezi, a ajuns la Praga, Orașul de Aur, în 1422, de Sfântul Stanislav. Dar deja de Bobotează în anul următor, prințșorul a trebuit să se întoarcă în Lituania – așa se războiau pentru succesiunea cehă Luxemburghezul¹ și Odo Colonna, pe atunci Papa Martin al V-lea. Și ce spuneți? În 1424, în ajunul Vizitei Fecioarei Maria, Korybutowicz era din nou în Praga. De astă dată, împotriva voinței lui Jogajła și Witold, a papei, a regelui roman. Adică, așa, ca exilat și proscris. În fruntea altor exilați și proscriși la fel ca el. Dar nu mai erau cu miile, așa ca mai înainte, ci se numărau numai cu sutele.

La Praga, răscoala își mânca propriii copii precum Saturn, partidele se luptau între ele. Pe Jan din Želivo, căruia îi tăiaseră capul în luna de după duminica *Reminiscere* din anul 1422, îl plângeau deja din mai același an în toate bisericile ca pe un martir. Orașul de Aur a înfruntat mândră Táborul, dar aici și-au găsit nașul. Adică pe Jan Žižka², marele conducător de oști. În Anul Domnului 1424, a doua zi după nonele din iulie, lângă Maleszów, pe râul Bohynka, Žižka le-a dat o lecție cumplită praghezilor. Multe, ah, multe văduve și orfani au fost în Praga după acea luptă!

Cine știe, poate că tocmai lacrimile orfanilor au făcut ca, la puțin timp după aceea, în miercurea de dinainte de Sfântul Gallus, Jan Žižka din Trocnov – și mai târziu din Kalich – să se stingă din viață la Przybysław, în apropiere de granița moravă. Și a fost înmormântat la Hradec Kralové și acolo odihnește și acum. Și așa

¹ Sigismund de Luxemburg (1368–1437), rege al Ungariei din 1387, al Cehiei din 1419 și împărat romano-german (1433–1437).

² Jan Žižka din Trocnov (1360–1424), husit ceh și comandantul armatei husite în cruciadele organizate de papalitate împotriva lor, în care nu a suferit nicio înfrângere; inventatorul tehnicii de apărare a husiților cu carele de luptă.

cum mai înainte unii plâneau din cauza lui, acum alții plâneau după el. Că i-a lăsat orfani. Și de aceea își spuneau Orfani...

Dar de asta vă amintiți cu toții. Căci a fost până nu demult. Dar par întâmplări așa de... istorice.

Știți după ce se cunosc, cinstiți domni, vremurile istorice? După aceea că s-au întâmplat multe lucruri și foarte repede.

Sfârșitul lumii, așa cum s-a spus, nu a venit. Deși multe semne arătau că va veni. Au izbucnit – așa cum spuneau prorocirile – războaie mari și mari înfrângeri pentru neamul creștinesc și mulți bărbați au pierit. Parcă însuși Dumnezeu voia ca apariția noii rânduirii să fie precedată de nimicirea celei vechi. Parcă se apropia Apocalipsa. Bestia cu zece coarne iese din abis. Cei patru călăreți înfricoșători se văd prin fumul incendiilor și al câmpurilor însângerate. Mai e puțin și vor răsuna trâmbițele și vor fi rupte pecetele. Va ploua cu foc din cer. Și va cădea steaua Absintos pe a treia parte din râuri și pe izvoarele apelor. Și omul va înnebuni când va vedea urma altuia pe locul ars, va săruta acea urmă cu lacrimi.

Era dintr-odată atât de cumplit, încât – să mă ierte preacinstiții domni – curul suferea.

Cumplită vreme a fost aceea. Rea. Iar dacă este voia domnilor, voi povesti despre ea. Așa, ca să ucidem plictisul, până când va înceta ploaia care ne ține aici în cârciumă.

O să povestesc, dacă este voia voastră, despre acea vreme. Despre oamenii care trăiau atunci și despre cei care trăiau atunci, dar nu erau deloc oameni. Voi povesti despre felul în care și unii, și alții se luptau cu ceea ce le adusesese timpul. Cu soarta. Și cu ei înșiși.

Povestea aceasta începe frumos și plăcut, tulbure și înduioșător – cu o iubire dulce, tandră. Dar să nu vă lăsați amăgiți, dragii mei domni.

Să nu vă lăsați amăgiți.